

TM	Г. XX	Бр. 1-2	Стр. 193 - 196	Ниш	Јануар - Јун	1997.
----	-------	---------	----------------	-----	--------------	-------

Pri kaz del a

Pri mqeno: 24.10.1997.

Natal i ja Jovanovi }

SOCI OLO[KO PROU^AVAWE OBRAZOVAWA*

Kwiga Sociologija i obrazovawe dr Stanoja Ivanovi }a predstavqa jo{ jedan poku{aj sociolo{ kog promi{qawa obrazovawa na na{em prostoru. Pojava ove kwi ge samo potvr|uje vi dq i vu dru{tvenu potrebu i stra`ivawa i sagledavawa pitawa i problema obrazovawa kao slo`ene dru{tvene pojave i delatnosti. Otuda je u vremenu, u kome se susre}emo sa zna-ajnim ja-awem dru{tvene uloge obrazovawa, uz Wegovu sveop{tu ekspanziju, neophodan i nezaobilazan sociolo{ki pristup u prou-avawu obrazovawa. Iz mul tidi sci pl i narnih nau-nih razmatrawa obrazovawa sa posebnim opravdawem i razlogom se i zdvaja sociolo{ko prou-avawe obrazovawa, { to potvr|uje i pojavq i vawe ove kwi ge. Dakle, kwi ga predstavqa jo{ jedan poduhvat u sagledavawu dru{tvene uslovnosti obrazovawa i poku{aj obja{wewa sociologije obrazovawa kao nauke koja mo`e i treba da pru`i nau-ni odgovor. Uloga obrazovawa u savremenom dru{tvu; dopri nos ekonomskom, nau-nom, tehni -kom i ukupnom razvoju; odnosno izme|u dru{tvene reprodukcije i obrazovawa; u-e{ }e obrazovawa u dru{tvenoj pokretq i vosti i selekciji; dru{tvena ulagawa u obrazovawe i wihova di stri bucija; vrednovawe dopri nosa i efekata obrazovawa; problemi su karakteristi -ne te` i ne za sociologiju obrazovawa.

Kwiga je rezultat studij oznog prou-avawa ne b{ bogate teorije i i stra`ivawa iz oblasti sociologije obrazovawa, { to se vi di iz pozivawa na autore i dela (i iz spiska literature koji je dat na kraju). Autor si stemati zuje dobar deo dosada{wih relevantnih saznavawa iz ove oblasti i poku{ava da sam postavi i re{ i neka pitawa. Pri tom se mo`e prepoznati autorov pol azni stav da se kod nas jo{ uvek mo`e govoriti o sociolo{kom prou-avawu obrazovawa, a ne i o razvijenoj sociologiji obrazovawa. Otuda i takav naslov: Sociologija i obrazovawe.

Kwiga sadr` i, pored uvoda i literature, pet delova.

U prvom delu autor razmatra pitawa sociolo{kog pristupa obrazovawu, predmet sociologije obrazovawa, wen odnos sa drugim naukama i razvoj sociolo{kih shvatawawa o obrazovawu. Pri odre|ewu predmeta so-

* Stanoje Ivanovi }: Sociologija i obrazovawe. - Beograd: Mi ni starstvo prosvete, 1997.

ciologije obrazovava autor polazi od nekih određenih sadržanih u va`nji domaćini i strani leksi koni ma i enci klopeditama i ide preko analize određenih koja su dali neki značajni francuski pedagozi i sociolozi obrazovava: Pjer @akar, Pjer Burdije, Rejmon Aron, Gaston Milalare i drugi, i poznatih sociologa sa naših prostora: Sergej Flere, Ivan Cifri}, Bo`idar Miloševi}, Dragan Kokovi}. S. Ivanovi} određuje sociologiju obrazovava kao posebnu sociološku disciplinu koja proučava obrazovawe, zatim društvene i niće funkci onisawa i razvoj obrazovava, pa doprinos obrazovava i razvoju ličnosti. Sociologija obrazovava koristi teorijska i metodološka saznanja opšte sociologije, ostvaruje saradnju sa drugim srodnim naukama, ali neguje i sopstvena teorijska, iskustvena i metodološka istraživanja i saznanja. Autor obrađuje, potom, društvenu ulogu i funkcije obrazovava, ali i operaci onalno određuje pojmove: vaspitawe, obrazovawe, socijalizacija, društvo i društvena uloga. Pri tom prihvata funkcionalistički teorijski pristup (pozi va se i na Dirkema, str. 69). U razmatranju društvene uloge i značaja obrazovava navedeni su različiti pristupi u proučavanju obrazovava, kao što su: funkcionalističanstvo i interakcionističanstvo i marksističanstvo shvatawe. Zanimljivo je prikaz marksističanstvo shvatawe obrazovava, koji autor daje na jedan, mo`e se re}i, novina. Nova je u tome što su navedena i analizirana ne samo dela iz marksističanstvo sociološkog opusa na koja smo do sada nailazili i gotovo stereotipno, ve} i neka druga (S. [uvar, A. Gorc, H. Vajler, M. Ratkovi}, B. Suhodol ski, A. Krajwc, \. [u{ wi}). Autor zaključuje da obrazovawe ima, sociološki posmatrano, više opštih uloga: 1. struna (radna) uloga obrazovava, 2. socijalna (razvojna) uloga obrazovava, 3. kulturna (stvaralačka uloga obrazovava), i 4. rekreativna uloga obrazovava.

Ono što je zanimljivo u drugom delu kvi ge jeste pristup društvenim nejednakostima i obrazovawu. Autor ističe da je obrazovawe značajna oblast i spočavawa društvenih nejednakosti, a da se to naročito mani festuje sa jačawem uloge obrazovava u društvu. Navode}i različita teorijska tumačewa socijalnih nejednakosti (funkcionalističanstvo, interakcionističanstvo, marksističanstvo i tzv. radikalna sociologija), ističe postojawe i roke skal e mani festovawa obrazovnih nejednakosti, koje su različite socijalne te`ine i značaja. Vredno je pozivawe na dela iz sociološke baštine u kojima je na posebno zanimljivo i istraživano poče i spočavawa socijalnih nejednakosti (u delima: B. Xuverovi}, V. Milanovi}, S. Vrcan, A. Fragudaki, D. Mrk{i}, P. Burdije, M. Popovi}, B. Bern{ tajn). Predmet razmatranja u drugom delu kvi ge jesu i najva`nji sociološki aspekti obrazovava sagledani u analizi mesta obrazovava u društvu. Autor ističe da ulogu obrazovava u savremenom društvu određuje: doprinos obrazovava ekonomskom, naučnom, tehničkom i ukupnom razvoju; odnos između društvene reprodukcije i obrazovava; uloge obrazovava u društvenoj pokretljivoj i selekciji; društvena uloga obrazovawe i wihova distri bucija i vrednovawe doprinos i efekata obrazovava. Pozivaju}i se na Raselov stav da nauka napreduje gantskim koracima i da svakoga dana sve više oblikuje sudbinu oveka, mewaju}i mu našin`ivota, Stanoje Ivanovi} se upušta u analizu odnosa društvenog razvika i obrazovava. Posebno je naglažen značaj naučno-tehnološkog progressa i njegove refleksije na razvoj obrazovava. Sa ni-

zom ilustrativnih pokazateca jasno određuje okvire tehničko-tehnološkog razvoja i novog kvaliteta života. On ukazuje na to da izmjenjena i nova stvaraju nove kulturne vrednosti (masovna kultura) i potrebe koji mijenjaju mentalitet i implikacijama značajne promene u sistemu obrazovanja (str. 95-104). Ovaj deokvijen pružaju najnoviji podaci o ulaganju u obrazovanje, ali i komparativnu analizu tih podataka. Tu je i planiranje i usmeravanje razvoja obrazovanja. Zanimljivi su i aktuelni izvori na koje se autor poziva: S. Ivanovi i N. Uvanovi, *Obrazovni indikator* (1995); *Aristi* i S. Komazec, *Menadžment ljudskih resursa* (1994); *Education at a Glance* (1993) i drugi.

Centralno mesto u kviži zauzima teorijski deo. U wemu je višestruko odvojeno za razradu onoga što se uobičajeno zove mladi društvo. Na sistematiziran autor istražuje položaj mladih analiza: socijalizacija i razvoj ličnosti, razvoj ličnosti i socijalna integracija, devijantna ponašanja mladih, obrazovanje i društvena sredina. U trećem delu je dat sociološki pristup procesu socijalizacije. Zanimljiva je interpretacija socijalnog identiteta kao tipa ili modela ličnosti koji nastaje u procesu razvoja socijalne pripadnosti pod dejstvom određenog društva, njegovih normi i vrednosti (str. 182). Dominantna obeležja društvenog tipa ličnosti autor analizira preko bazične ličnosti P. Lintona, ličnosti zajednice Klakhona, socijalne ličnosti Inkelesa i društvenog karaktera E. Frome. Socijalne devijacije mladih autor analizira takođe metodološki dosledno, kroz pregled aktuelnih teorijskih pristupa (funkcionalizam, interakcionizam, marksizam). Ukazuje i na vrste devijantnog ponašanja mladih: pušenje, alkoholizam, narkomanija i drugo. Odnos obrazovanja i društvene sredine u kviži je obrađen i na ne samo uobičajen način. Pored uobičajenog sumiravanja poznatog o odnosu primarnih grupa i obrazovanja i odnosu kolektivne društvene sredine, analiza rane su i karakteristične seoske i gradske kolektivne obrazovane seoske i gradske sredine, što je nova.

U četvrti deo kviže je posvećen perspektivama obrazovanja. Obrazovane danas i obrazovane sutra autor sagledava kroz problematiku zovane društveni odnosi u obrazovanju, društvene uloge nastavnika, odnosa obrazovanja i kulturnih promena i odnosa socijalnih inicijativa, kao i obrazovnih strategija. U analizi društvenih odnosa u obrazovanju S. Ivanovi polazi od teze E. Frome da je ličnost prosečnog pojedinca modelirana i nomina koji se čudi odnose jedni prema drugima. Kao moguće društvene odnose u obrazovanju navodi: 1. autoritarne (represivne), 2. demokratske (permissive), 3. slobodne (anarhizme) odnose. Za svaki od njih navodi specifične obeležja, uticaje i efekte na pojedinca.

S. Ivanovi kompleksno pristupa i problemu društvene uloge nastavnika, polazeći od pretpostavke da je uloga nastavnika u savremenosti kolektivna i složena. Nastavnik se posmatra kao aktivni učesnik ukupnog delovanja kolektivnog razvoja samog obrazovanja. Posebno se naglašava značaj pripremanja i usavršavanja nastavnika. Navode se istraživanja polazna i uloge nastavnika iz kojih se nameću zaključak o stalnoj promeni. Dosledno tome autor zaključuje da krupne društvene, ekonomske i tehnološke promene nameću novu ulogu obrazovanju i nastavniku.

U kviži se uz osnovne informacije sagledava i uloga i značaj kulture za obrazovanje. Odnos obrazovanja i kulturnih promena sagledan je

kroz analizu uloge i značaja kulture, uloge obrazovanja u { i rewu kulture, masovni mediji obrazovane i kulturni mladih.

Kraj zadwe, -etvrte, celine kwi ge pru` a sumiran pri kaz socijalnih -inica koji uti -u na dru{ tvene promene i promene u obrazovawu. Autor daje i { ematski prikaz mre` e socijalnih -inilaca sa implikacijama na obrazovawe (str. 290). Posebno istie tehni -ko-tehnolo{ ke, ekonomske, demografske, urbanisti -ke, ideolo{ ke, kulturne i porodi -inice. Pri tome uticaj ovih -inilaca na promene ilustruje obicem noviji podatci uz zanimljvu komparaciju.

Kwigu S. I vanovi } zavr{ava sagledavawem obrazovnih strategija na pragu XXI veka. Novi dru{ tveni uslovi, trajan ritam tehnolo{kih promena, kretawe rada, promena na -ina `ivota i me{awe kultura značajno uti -u na obrazovne procese. Tako je istie da pored globalnih dru{ tvenih faktora, na obrazovawe uti -u specifi -ne, lokalne i individualne te`ewe i interesi. Pri tome postavqa pitawe, mo` da kqu -no za savremenu sociologiju obrazovawa: kako pomiriti protivure -ne uticaje i afirmsati humanisti -ku prirodu obrazovawa. Kao glavne pravce obrazovnih strategija, autor navodi: demokraciju obrazovawa, rekonstrukciju sistema obrazovawa, moderni zaci ju tehni -kog obrazovawa i individualizaciju i personalizaciju obrazovawa. Autor zakquuje da razvoj obrazovawa u uslovi ma nau -no-tehnolo{ kog razvoja podrazumeva rekonstrukciju sistemskih elemenata kao { to su cqevi, insti tucionalna osnova, nastavni sadr`aji, obrazovna tehnologija i metodologija.

Kwigo Sociologija i obrazovawe S. I vanovi } otvara {iroke prostore za promi{qawe svakako izuzetno aktuelnog pitawa odnosa dru{ tva (globalno dru{ tvo) i obrazovawa (posebna sfera), ali i odnosa obrazovawa i drugih posebnih sfera dr{ tva. Zato je i preporu -ujemo svi ma koje zanimaju dru{ tvena strana obrazovawa, a posebno studenti ma budu}i mprosvetnim radnicima.